

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

RAPPORT FRÅN LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Så används resurserna i kommunala skolor och i friskolor

Lärarna om tiden, stödet, vägledningen med mera

Så används resurserna i kommunala skolor och i friskolor

Lärarna om tiden, stödet, vägledningen med mera

Lärarnas Riksförbund, oktober 2017

Innehåll

Sammanfattning och slutsatser	3
Undersökning	6
Undervisningstid	6
Undervisningsgrupp	7
Delad undervisningsgrupp (grundskola)	8
Lärarlegitimation	8
Läromedel.....	9
Särskilt stöd.....	9
Tillräckligt med stöd för elever i behov	10
Studie- och yrkesvägledning (SYV)	10
SYV:s utbildning.....	11
Skolbibliotek	11
Ändamålsenliga lokaler.....	12
Elevhälsa	13
Vinster i skolan.....	13
Metodbeskrivning.....	14

Sammanfattning och slutsatser

Lärarnas Riksförbund har frågat knappt 2 000 medlemmar i privat och kommunal sektor om hur resurser används på skolan där de undervisar. Totalt har 955 lärare fullföljt enkäten vilket motsvarar en svarsfrekvens om 52 procent. Lärarna undervisar i grundskola eller gymnasieskola. Syftet med undersökningen är att med hjälp av undervisande lärare åskådliggöra eventuella skillnader mellan kommunala och fristående grund- och gymnasieskolor när det gäller frågor som har bäring på resursanvändningen.

Undersökningen visar bland annat följande:

- De lärare som undervisar relativt små undervisningsgrupper, färre än 20 elever, återfinns huvudsakligen inom kommunal grund- och gymnasieskola. Lärare som undervisar stora grupper, fler än 30 elever, är vanligare i fristående skolor.
- Legitimerade lärare återfinns i större utsträckning i kommunala skolor, och skillnaden mellan kommunala och fristående skolor är fortfarande stor.
- En större andel av elever med behov av specialpedagogiskt stöd får det i friskolorna och dessutom tillräckligt med stöd, jämfört med de kommunala skolorna. Detta är särskilt tydligt i de fristående grundskolorna. Det är mycket alarmerande att hälften av de kommunala grundskollärarna uppger att elever i behov av stöd inte får det.
- De fristående gymnasieskolorna har mer sällan ett skolbibliotek på plats, liksom att en relativt stor andel av de fristående gymnasielärarna svarar att det i praktiken inte alls finns tillgång till något skolbibliotek.
- Tillgången till ämnesrelevanta lokaler varierar. Exempelvis är det betydligt vanligare att kommunala grundskolor har en egen idrottshall, medan det är något vanligare att fristående grundskolor har relevant ämneslokal för de naturvetenskapliga ämnena. I gymnasieskolan är skillnaderna betydligt större mellan kommunala respektive fristående huvudmän, där de kommunalanställda lärarna betydligt oftare uppger att det finns ändamålsenliga ämneslokaler jämfört med lärarna anställda vid friskolor.
- En större andel av lärarna i fristående grundskolor uppger att skolan har läromedel av hög kvalitet än lärare på kommunala grundskolor. I gymnasieskolan är förhållandet det omvända.
- Studie- och yrkesvägledning finns något oftare på plats i den kommunala skolan, samt att lärarna i den kommunala skolan oftare uppger att studie- och yrkesvägledaren har rätt utbildning.

Lärarna har också fått svara på frågor om vinst i skolan och om aktiebolagens roll i skolans värld. Totalt sett anser 57 procent av lärarna att ett förbud mot vinstuttag bör införas, medan 28 procent kan tänka sig en reglering av vinstuttaget som bygger på att särskilda kvalitetskriterier ska vara uppfyllda. Uppdelat på endast lärare som är anställda i friskolor så anser 46 procent av dessa att ett förbud mot vinstuttag bör införas, liksom att 50 procent vill se en vinstreglering.

Analys av resultaten

Det är inte svårt att finna skillnader mellan kommunala och fristående skolor, om man frågar lärarna. Den här undersökningen tittar endast på en del utvalda frågor som spelar roll för resursanvändningen. Vissa avgörande frågor, som till exempel den om skillnader i elevsammansättningen mellan kommunala och fristående huvudmän tas inte upp i denna undersökning, precis som enskilda friskolors eventuella inriktning. Lärarna har istället fått ta ställning till olika förutsättningar som ska finnas för att skolan ska kunna hålla god kvalitet, till exempel tillgång till studie- och yrkesvägledning, skolbibliotek, elevhälsa, ändamålsenliga

lokaler, etcetera, men också sådant som påverkar lärarnas arbetsbelastning som undervisningstid och gruppstorlekar.

- Stora undervisningsgrupper med över 30 elever är vanligare inom friskolorna, både i grund- och gymnasieskolan. Att fylla klasserna är viktigt ur ekonomisk synpunkt. Små undervisningsgrupper, om färre än 20 elever, är generellt dyrare för huvudmannen. Här märks en tydlig skillnad mellan kommunala och privata huvudmän. Även när det gäller legitimerade lärare syns skillnader som med stor sannolikhet har ekonomiska konsekvenser, då legitimerade lärare oftast har högre lön än olegitimerade. Kommunerna har här större andel legitimerade lärare än friskolorna, vilket också stämmer överens med officiell statistik. Oaktat detta är bristen på legitimerade lärare stor, och detta märks oavsett huvudman. Det skulle kunna vara så att färre legitimerade lärare i fristående gymnasieskolor ger större elevgrupper där.
- Det är mycket anmärkningsvärt att hälften av lärarna i den kommunala grundskolan uppger att elever i behov av särskilt stöd inte får det. Ofta har den kommunala grundskolan en mer heterogen elevsammansättning, till exempel tar den kommunala grundskolan ett stort ansvar för de nyanlända, vilket gör att behovet av stödinsatser är stort.
- Läromedel och ändamålsenliga lokaler är också en utgift som kan skilja skolor åt. Det är framförallt de fristående gymnasieskolorna som sticker ut negativt, med betydligt färre ändamålsenliga ämneslokaler samt att det är något sämre ställt med läromedel, jämfört med de kommunala gymnasieskolorna. Likaså har de fristående gymnasieskolorna betydligt sämre tillgång till skolbibliotek, vilket också är allvarligt.
- Sammantaget ger undersökningens resultaten vid handen att framförallt fristående gymnasieskolor undviker att bekosta sådant som krävs för att förutsättningarna för undervisningen ska fungera optimalt. Ändamålsenliga lokaler, skolbibliotek och läromedel är viktiga förutsättningar för att lärarna ska kunna bedriva god undervisning och för eleverna för att nå bra resultat och trivas i skolan. De olikheter som uppenbarligen finns bidrar till den bristande likvärdigheten i det svenska skolsystemet. Det rör sig sammanlagt om stora belopp som uppenbarligen används till annat, dock inte till lärarlöner, något som officiell lönestatistik visar.

Värt att notera är att en något större andel av de gymnasielärarna anställda vid friskola är för ett förbud mot vinstuttag, jämfört med de grundskollärarna anställda vid friskola. Detsamma gäller synen på aktiebolag inom skolans värld, där fler gymnasielärare än grundskollärare inom friskolesektorn är för en utfasning av aktiebolagen.

Lärarnas Riksförbund föreslår att:

- Skolkommissionens förslag om en ny finansieringsmodell för grundskolan genomförs. Den innebär att huvudmän får ett extra statligt resurstillskott som fördelas socioekonomiskt. Mer socioekonomisk fördelning betyder rättvisare resurstilldelning och minskade möjligheter att till exempel avsätta resurser till vinst i skolverksamheten.
- Tillsätt en statlig utredning om en ny finansieringsmodell för gymnasieskolan, något som också Skolkommissionen föreslår. Det framgår tydligt av undersökningen att resursanvändningen behöver förbättras i gymnasieskolan.
- Skolinspektionen behöver bli tydligare med konsekvenserna när skolor inte bedriver undervisning med legitimerade lärare. Skillnaderna mellan kommunala och fristående skolor är nämligen inte motiverade. Det handlar om elevernas rätt till bra undervisning.
- En skarpare reglering av ändamålsenliga lokaler behöver införas. Det är svårt att uppfylla de krav som finns i läroplan och kursplaner om inte lämpliga lokaler finns tillhanda eller är tillräckligt utrustade. Det handlar inte bara om att lokalerna behöver

finnas tillgängliga, de måste också vara tillräckligt väl utrustade för att undervisningen för att förutsättningarna för meningsfull och allsidig undervisning ska kunna stärkas.

- Lärarnas undervisningstid behöver regleras på ett sätt som gör arbetsbördan rimligt och säkrar tid till för- och efterarbete. Det skulle också öka attraktiviteten för läraryrket.
- Undervisningsgruppernas storlek behöver regleras i lågstadiet. Forskning visar att det framförallt är i början av grundskolan som mindre undervisningsgrupper har långsiktig effekt på elevresultaten. Även detta skulle öka attraktiviteten att utbilda sig och arbeta som lågstadielärare.

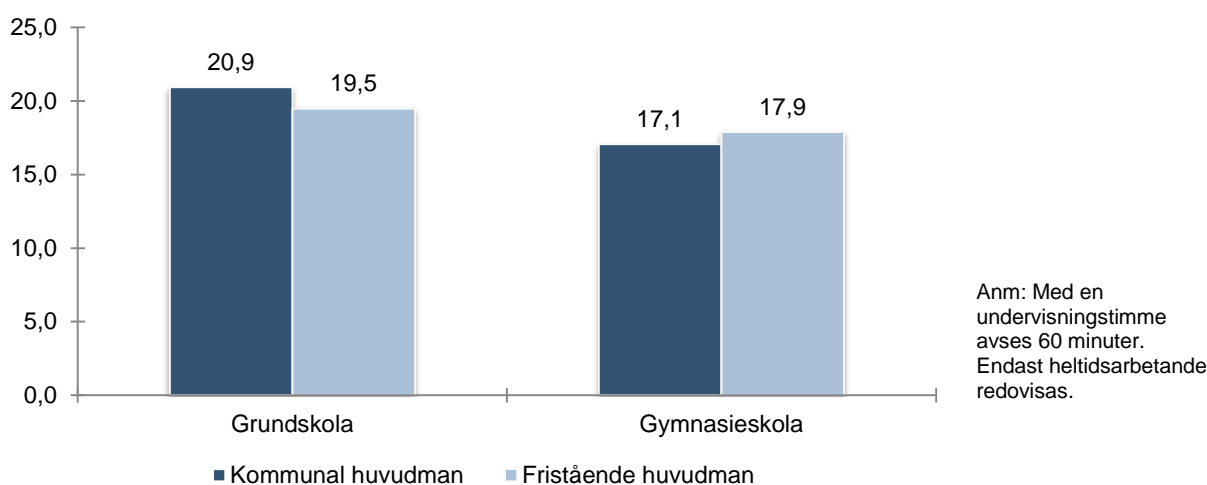
Undersökning

Lärarnas Riksförbund har frågat 2000 medlemmar i privat och kommunal sektor om hur resurser används på skolan där de undervisar. Lärarna undervisar i grundskola eller gymnasieskola. Syftet med undersökningen är att med hjälp av undervisande lärare åskådliggöra eventuella skillnader mellan kommunala och fristående grund- och gymnasieskolor när det gäller frågor som har bäring på resursanvändningen.

Nedan redovisas resultaten av undersökningen i diagramform.

Undervisningstid

Figur 1: Hur många timmar undervisade du den senaste arbetsveckan, totalt sett?

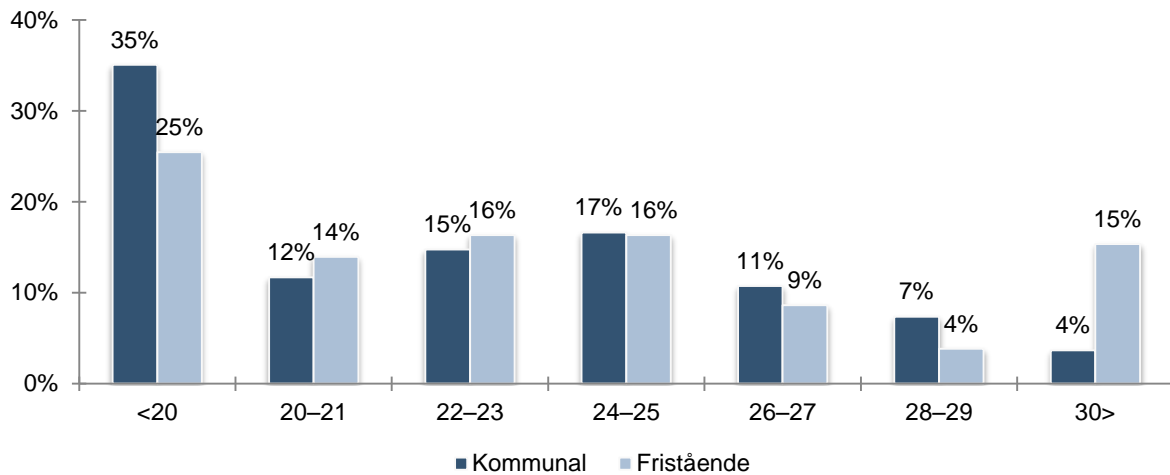

Totalt arbetar 16 procent av lärarna i undersökningen deltid. Av de kommunalt anställda arbetar 14 procent deltid, liksom 19 procent av de privatanställda. Deltidsanställda finns inte med i diagrammet ovan.

Undervisningsgrupp

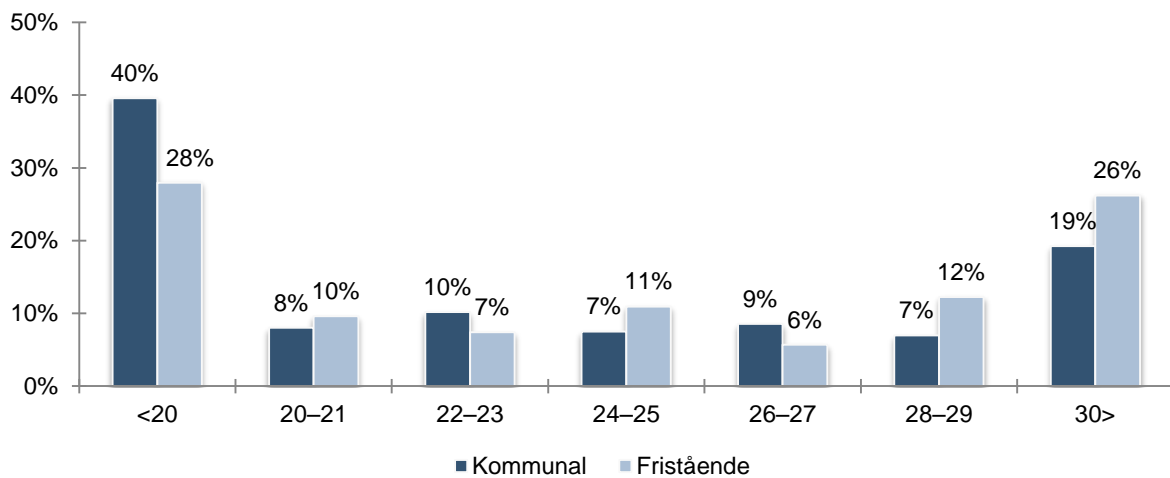
Grundskola

Figur 2: Utifrån ditt huvudämne, alltså det ämne du undervisar mest i, hur stor är den genomsnittliga undervisningsgruppen i detta ämne?

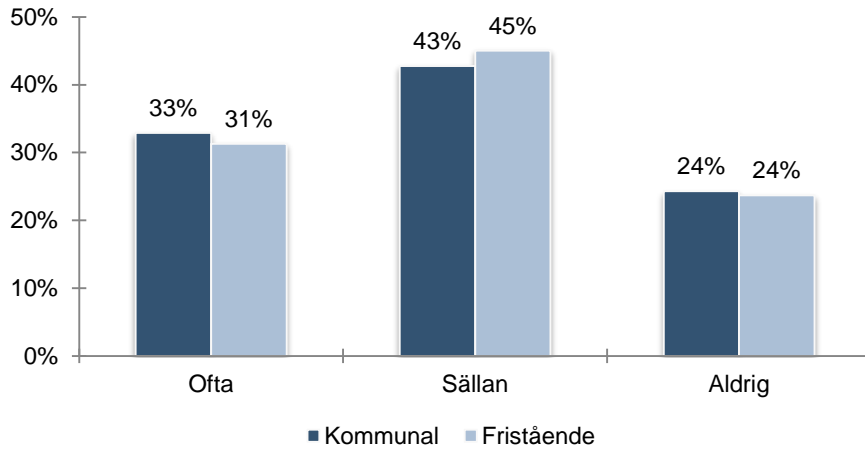
Gymnasieskola

Figur 3: Utifrån ditt huvudämne, alltså det ämne du undervisar mest i, hur stor är den genomsnittliga undervisningsgruppen i detta ämne?

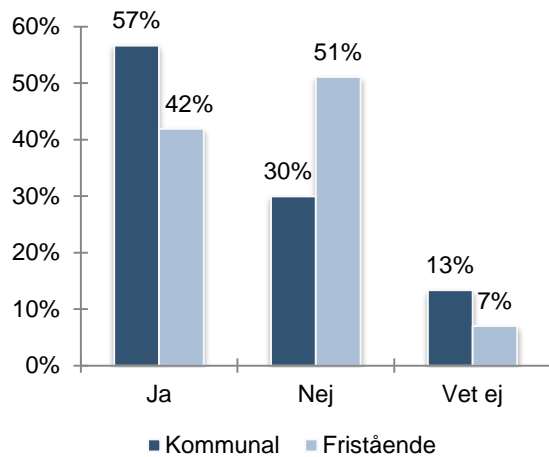
Delad undervisningsgrupp (grundskola)

Figur 4: Har du möjlighet att dela in undervisningsgruppen i mindre grupper, alternativt få ytterligare lärarstöd till den ordinarie undervisningsgruppen?

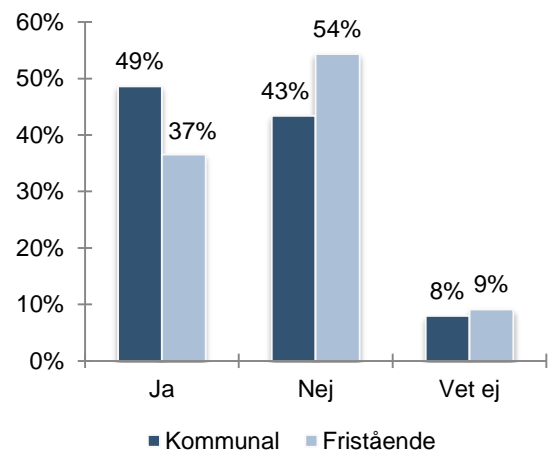

Lärolegitimation

Figur 5: Är samtliga lärare i ditt ämneslag/läroslag legitimerade? (grundskola)

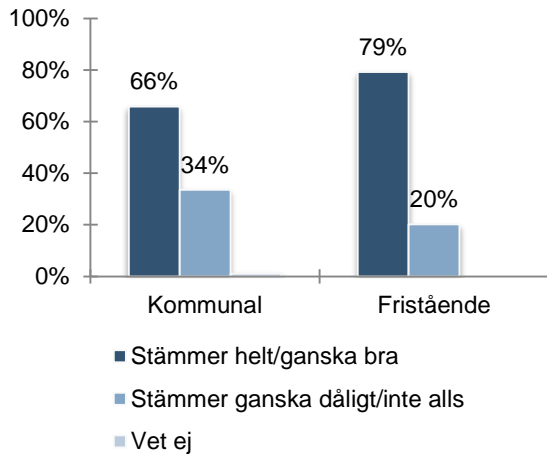

Figur 6: Är samtliga lärare i ditt ämneslag/läroslag legitimerade? (gymnasieskola)

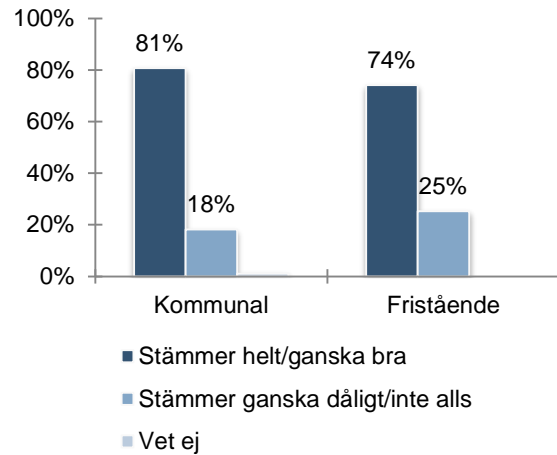

Läromedel

Figur 7: På min skola finns läromedel av hög kvalitet i mitt huvudämne. (grundskola)

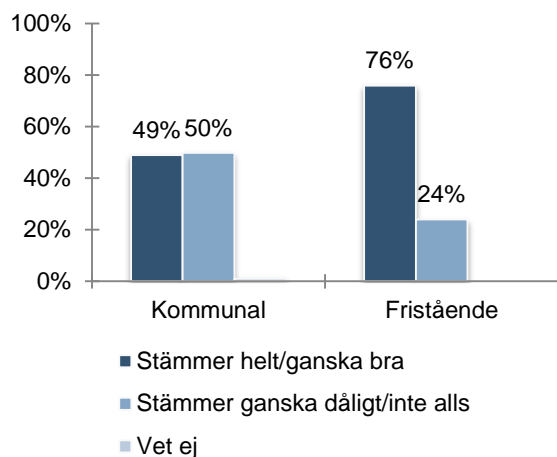

Figur 8: På min skola finns läromedel av hög kvalitet i mitt huvudämne. (gymnasieskola)

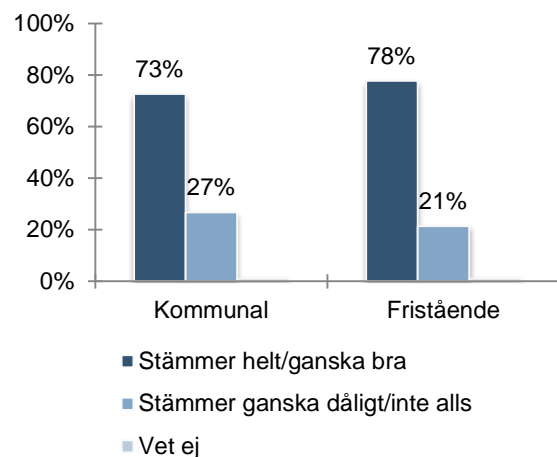

Särskilt stöd

Figur 9: På min skola får elever i behov av särskilt stöd sådant stöd. (grundskola)

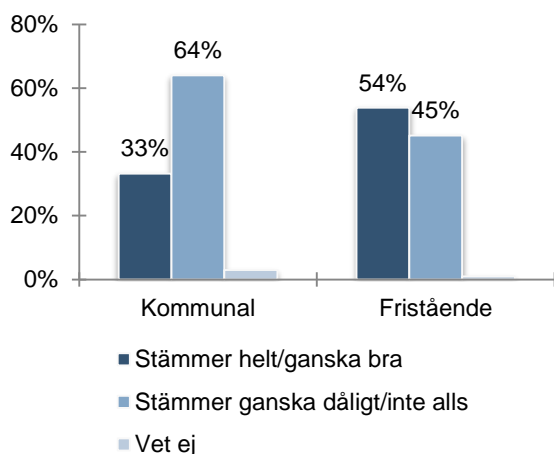

Figur 10: På min skola får elever i behov av särskilt stöd sådant stöd. (gymnasieskola)

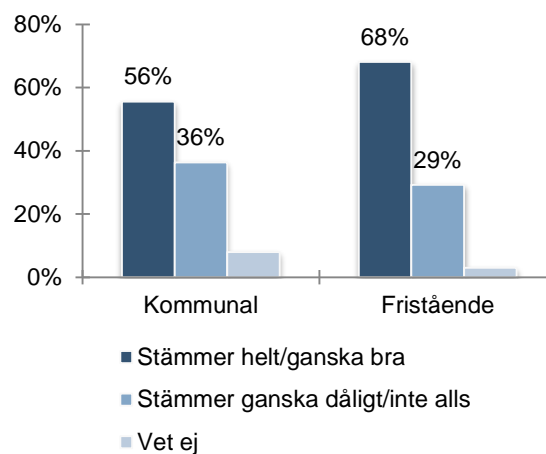

Tillräckligt med stöd för elever i behov

Figur 11: De elever som får stöd får det i tillräcklig utsträckning. (grundskola)

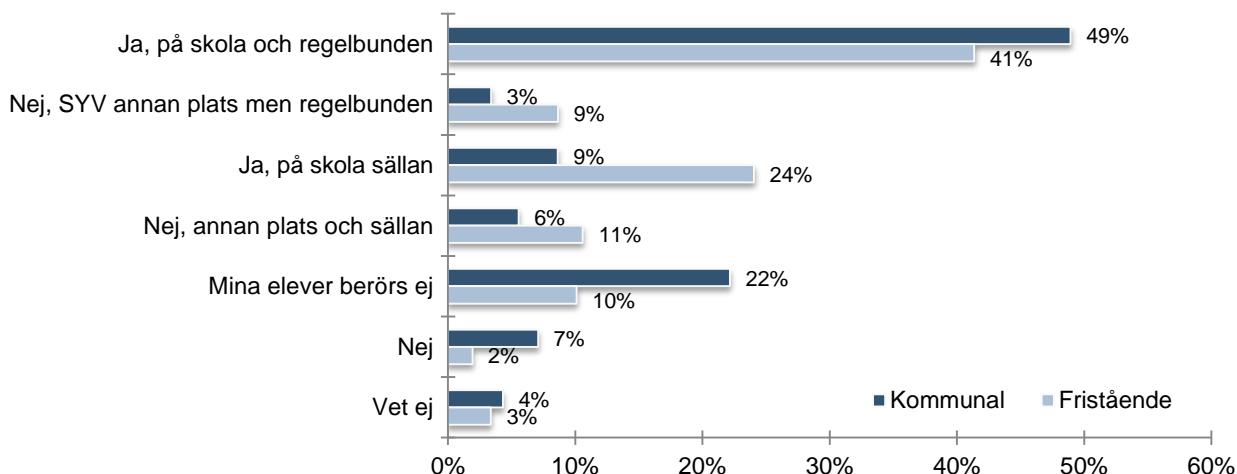

Figur 12: De elever som får stöd får det i tillräcklig utsträckning. (gymnasieskola)

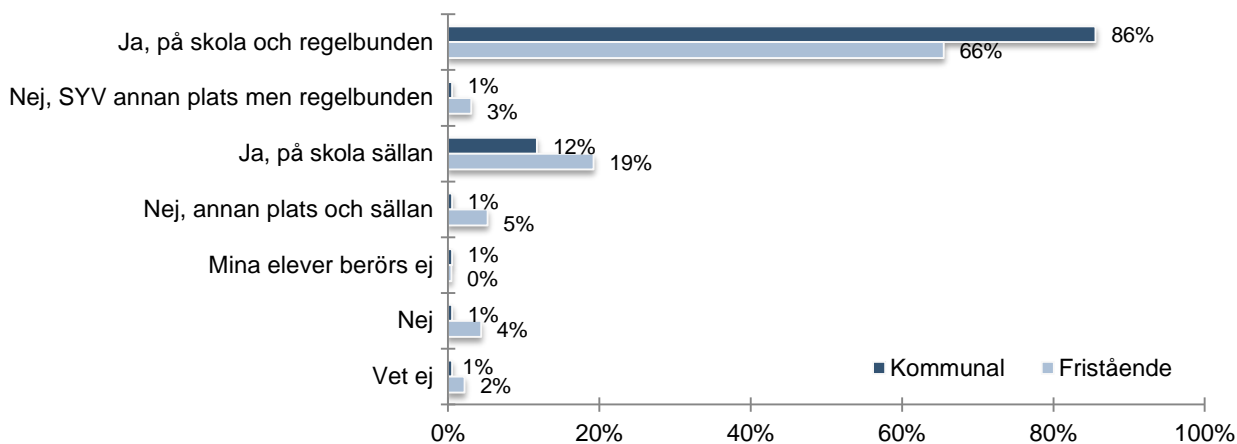

Studie- och yrkesvägledning (SYV)

Figur 13: Finns tillgång till studie- och yrkesvägledning för eleverna? (grundskola)

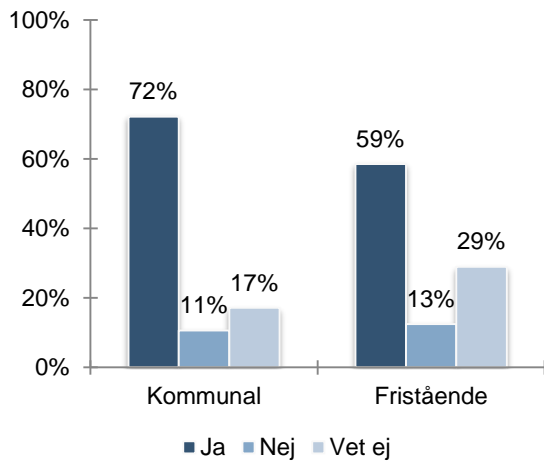

Figur 14: Finns tillgång till studie- och yrkesvägledning för eleverna? (gymnasieskola)

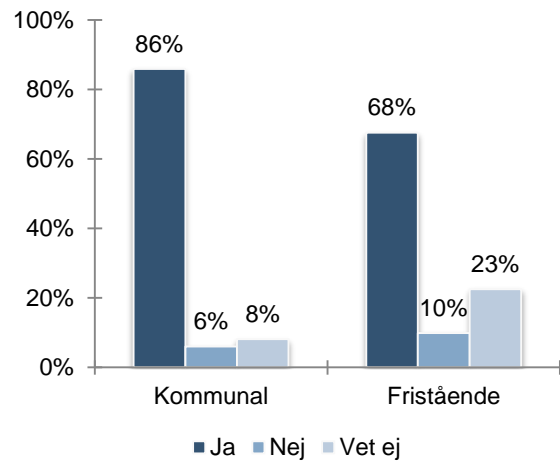

SYV:s utbildning

Figur 15: Är den SYV som finns tillgänglig utbildad? (grundskola)

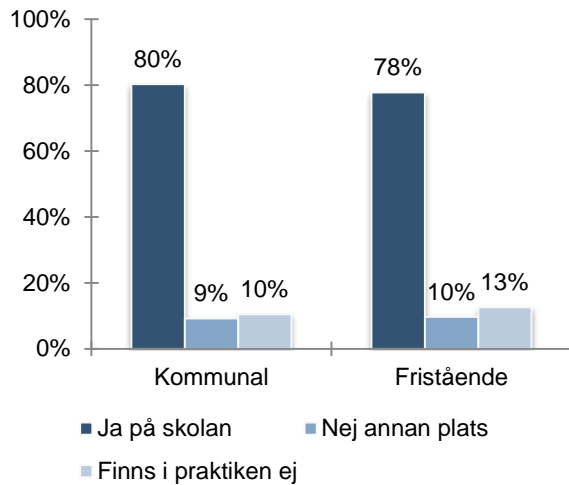

Figur 16: Är den SYV som finns tillgänglig utbildad? (gymnasieskola)

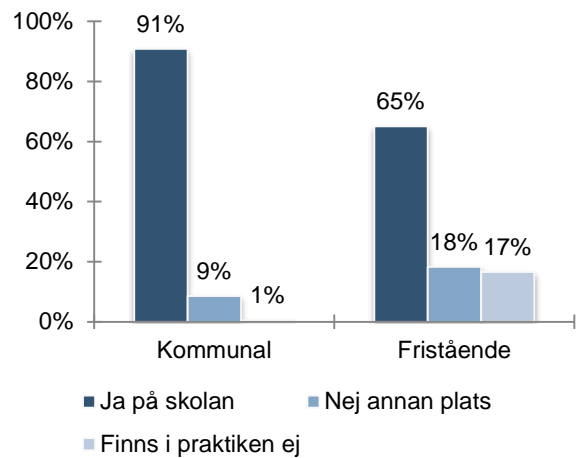

Skolbibliotek

Figur 17: Finns det tillgång till skolbibliotek på din skola? (grundskola)

Figur 18: Finns det tillgång till skolbibliotek på din skola? (gymnasieskola)

Ändamålsenliga lokaler

Tabell 1: Grundskola

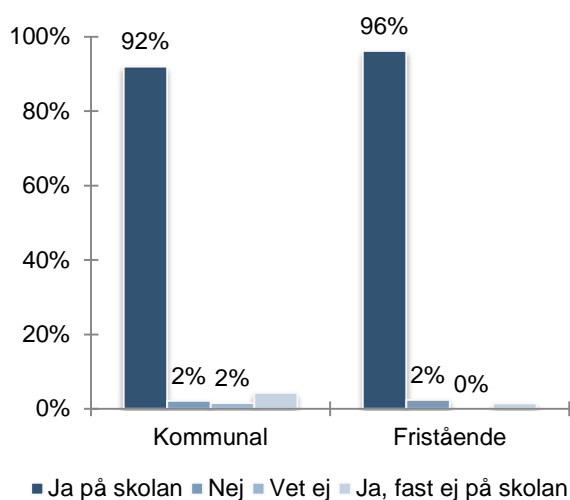
	Huvudman	På egna skolan	Hyr sådan	Ej tillgång	Vet ej/gäller ej min skola
Idrott och Hälsa	Kommunal	85%	14%	1%	0%
	Fristående	44%	50%	5%	1%
Bild	Kommunal	83%	1%	15%	1%
	Fristående	92%	1%	6%	1%
Musik	Kommunal	90%	2%	7%	1%
	Fristående	89%	2%	7%	1%
Naturvetenskap	Kommunal	71%	1%	25%	3%
	Fristående	85%	2%	11%	2%
Hem/kons.kunskap	Kommunal	73%	10%	12%	5%
	Fristående	80%	11%	6%	3%
Slöjd	Kommunal	92%	5%	2%	2%
	Fristående	85%	10%	4%	2%
Teknik	Kommunal	64%	0%	28%	8%
	Fristående	67%	2%	24%	7%
Övriga ämnen	Kommunal	74%	0%	2%	24%
	Fristående	71%	0%	1%	27%

Tabell 2: Gymnasieskola

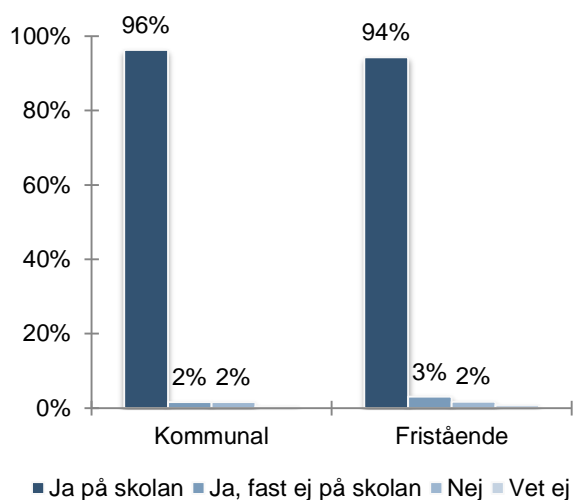
	Huvudman	På egna skolan	Hyr sådan	Ej tillgång	Vet ej/gäller ej min skola
Idrott och Hälsa	Kommunal	76%	19%	2%	3%
	Fristående	19%	71%	7%	3%
Bild	Kommunal	76%	0%	7%	17%
	Fristående	40%	2%	14%	44%
Musik	Kommunal	65%	3%	7%	25%
	Fristående	30%	4%	16%	50%
Naturvetenskap	Kommunal	88%	3%	4%	5%
	Fristående	66%	7%	18%	9%
Yrkesämnena	Kommunal	74%	3%	4%	19%
	Fristående	47%	3%	4%	46%
Övriga ämnen	Kommunal	94%	0%	1%	5%
	Fristående	92%	0%	0%	8%

Elevhälsa

Figur 19: Finns tillgång till regelbunden elevhälsa på din skola? (grundskola)

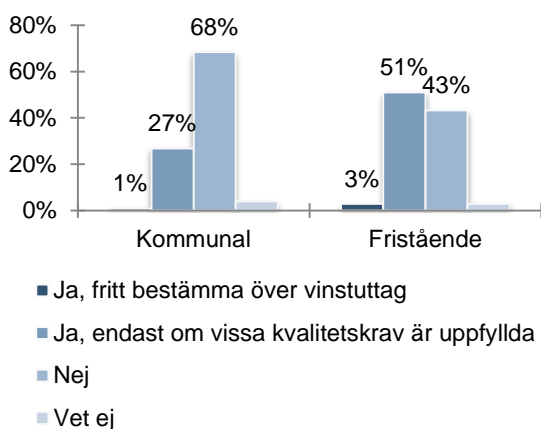

Figur 20: Finns tillgång till regelbunden elevhälsa på din skola? (gymnasieskola)

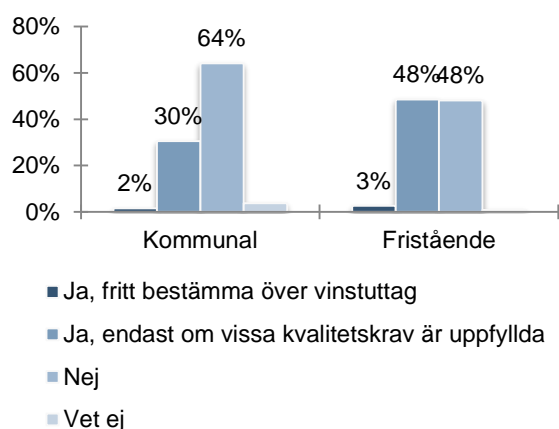

Vinster i skolan

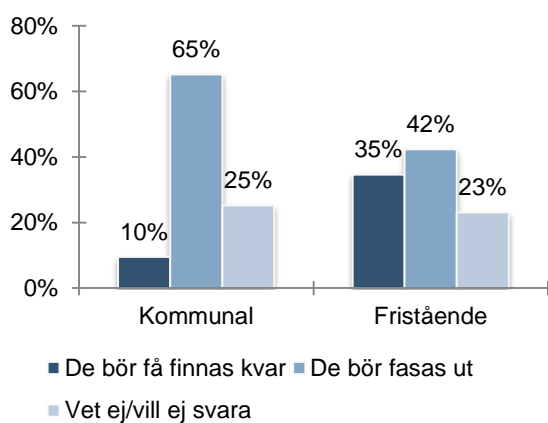
Figur 21: Anser du att friskolor som drivs som bolag ska få göra vinstuttag? (grundskola)

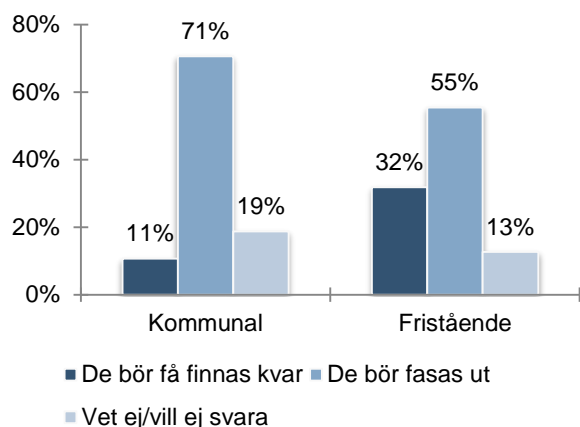
Figur 22: Anser du att friskolor som drivs som bolag ska få göra vinstuttag? (gymnasieskola)

Figur 23: Vad anser du om aktiebolag som driftsform i skolan? (grundskola)

Figur 24: Vad anser du om aktiebolag som driftsform i skolan? (gymnasieskola)

Metodbeskrivning

Denna undersökning är gjord inom ramen för Lärarnas Riksförbunds lärarpanel. Lärarpanelen skiljer sig från andra webbpaneler ur ett antal centrala aspekter, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet.

Nedan ges en generell beskrivning av lärarpanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för föreliggande undersökning.

Lärarpanelens urvalsram och representativitet

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel skiljer sig från många andra webbpaneler ur ett antal centrala aspekter.

För det första är inte lärarpanelen en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att densamme vill delta i undersökningar. Ett självrekryterande förfaringssätt innebär att alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) inte har samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet; det är ju endast de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som kan komma att ingå i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket i förlängningen kan påverka undersökningsresultatets tillförlitlighet och representativitet.

Lärarnas Riksförbunds lärarpanel bygger istället på ett rekryteringsförfarande, där samtliga medlemmar tillfrågas om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) initialt har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns dock fortfarande ett selektionsproblem även med detta förfaringssätt i och med att olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan, men detta problem fanns också med den historiskt vanliga postala enkäten; vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Lärarnas Riksförbund, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur lärarpanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter om densamme, än vad till exempel vissa undersökningsföretag som upprättar självrekryterade paneler kan ha. Dessa uppgifter kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Lärarnas Riksförbund redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ lärarpanelen är i förhållande till urvalsramen samt utifrån denna analys, tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser, avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom lärarpanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av det ovan beskrivna selektionsproblemet. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.¹

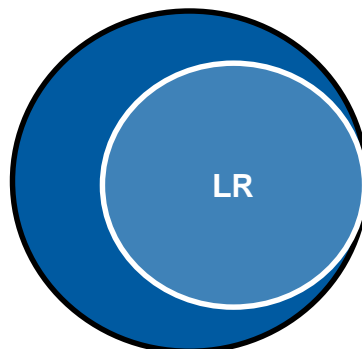
¹ Vidare läsning: Göritz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels. *Translational Issues in Psychological Science*, (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). Olika metoder – lika resultat? Göteborg: Göteborgs universitet; Wang, W. et al. (2014). Forecasting elections with non-representative polls. *International Journal of Forecasting*, (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). The future of modes of data collection. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 4 s.709–747.

Lärarpanelen och riksrepresentativitet

Lärarpanelens urvalsram är Lärarnas Riksförbunds medlemmar. I och med att alla Sveriges lärare inte är medlemmar i Lärarnas Riksförbund kan inte resultat av undersökningar gjorda i lärarpanelen per automatik generaliseras till hela landets lärarkår.

Med detta sagt är det ändå viktigt att påpeka att en mycket stor andel av landets legitimerade och behöriga lärare är medlemmar i Lärarnas Riksförbund varför överlappningen av de två urvalsramarna är stor (se figur M1) samt att de liknar varandra i mycket stor utsträckning. Till exempel är mått som medelålder och andel individer i fristående skolor helt överensstämmande mellan de båda urvalsramarna.

Figur M1: Överlappning av urvalsramar

Urval och svarsfrekvens till föreliggande undersökning

Målgruppen för föreliggande undersökning var lärare i grund- och gymnasieskolan. Ur lärarpanelen drogs ett obundet slumpmässigt urval om 1889 lärare som mötte detta kriterium. Totalt nåddes aldrig 58 personer av enkäten på grund av autosvar eller felaktiga adresser.

Det slutgiltiga nettourvalet och svarsfrekvensen framgår av tabell M1.

Tabell M1: Urval och svarsfrekvens		
	Antal	Andel
Bruttourval	1 889	100%
Felaktiga kontaktuppgifter mm.	58	3%
Nettourval	1 831	100% (97%)
Internbortfall	111	6%
Antal fullföljda	955	52%
Svarsfrekvens beräknat på bruttourval:		51%
Svarsfrekvens beräknat på nettourval:		52%

Statistiskt säkerställda skillnader

Samtliga skillnader mellan olika undergrupper som nämns i undersökningen är statistiskt säkerställda på 95-procentsnivån om inget annat anges.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes under perioden 20 april–27 maj 2017.

Totalt skickades tre påminnelser.

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

**Lärarnas Riksförbund är det akademiska förbundet som
enbart organiserar behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare.
Med 90 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco.**